

ljavanje tih događaja, odnosno postojanje svijesti kojoj se vrijednost očituje.

Za Losskijeva filozofska razmatranja specifično je da u njih često hrabro i otvoreno pokušava uklopiti elemente kršćanskih dogmi. U prethodno postavljenom problemu ističe kako sukladno kršćanskoj objavi apsolutna punina bića jest ne jedno, nego tri individualna počela: Bog Otac, Bog Sin Logos i Bog Duh Sveti, koja se u kršćanskoj dogmi zamišljaju kao prožimljujući, tako da je njihova apsolutna punina bića nešto jedno i jedinstveno.

Govoreći o apsolutnim vrijednostima, zaključuje kako ne postoji samo jedna apsolutna vrijednost, pa niti samo jedna vrsta apsolutnih vrijednosti: postoje, naime, sveobuhvatne (apsolut — ovdje spada Bog, kao i svaka osoba presvetog Trojstva) i djelomične vrijednosti (sve druge osobe ukoliko pripadaju Carstvu Božjem). Pomoćne pak vrijednosti, koje su prisutne u ovom materijalnom svijetu i koje imaju karakter samo sredstva za ostvarenje neke potvrdne vrijednosti, nestaju u Carstvu Božjem: moguće su samo u carstvu bića gdje postoje raspadi i osiromašenja, ma kako se visoko nalazile na stupnju ljudske evolucije — tehnološke, znanstvene ili kulturne. Mi te apsolutne vrijednosti ovdje slutimo isto tako preko pomoćnih vrijednosti: apsolutnu ljepotu preko fascinirajućih ljepota ovoga svijeta, no ipak, mi se u njima divimo i napajamo apsolutnim vrijednostima koje slutimo.

Na posljetku, u glavi četvrtoj riječ je još o subjektivno–psihičkom doživljavanju vrijednosti. Govor je to o vrijednosti i osjećaju vrijednosti, kako bi se sada ipak definitivno pojasnile dileme s početka gradiva koje su se zametnule analizom subjektivističkih i psiholoških teorija. Potom s obzirom na svrhu i značenje vrijednosti kao nečega što bi trebalo određivati naš odnos prema njoj, potrebno je bilo razjasniti i odnos vrijednosti i volje: kako se ona jednom u njoj začimlje, a drugi put ne; to jest: je li vrijednost

neka sila po kojoj se refleksno rađa volja ili ipak postoji prostor slobode u kojem ona nije određena? Ovom završnom filozofskom analizom autor pokazuje kako ipak, sukladno kršćanskom nauku, u sustavu vrijednosti nema prinudne sile, a niti aktualne veze, nego apsolutne vrijednosti posjeduju nutarnje dostojanstvo i stoga ljubeći ih, mi spoznajemo da je naša ljubav nutarnja obveza kojoj se prema volji određujemo.

Značaj i doprinos cjelokupnog djelovanja ovog osobitog filozofa, kao i ovog djela, možda najjasniju potvrdu ima u zanimljivoj činjenici da je njegov sin Vladimir Nikolajevič Losskij (1905–1958.), također vrsni mislilac kojem je filozofske temelje svakako omogućio otac Losskij, uvršten među četiri ruska mislilaca koje papa Ivan Pavao II. u svojoj enciklici *Fides et ratio* izričito spominje kao one koji su posebno razrađivali problem međudnosa vjere i uma u ruskoj duhovnoj tradiciji. O tome je prevoditelj ove knjige Slavko Platz, inače umirovljeni profesor filozofije na Teološkoj školi u Đakovu, svojedobno pisao u ovom časopisu S. Platz, Uloga i odnos vjere i uma u ruskoj religijskoj filozofiji, *Obnovljeni život* (55) 1 (2000) str. 81–90.

Ivan MANDURIĆ

Ante MATELJAN, *Otajstvo supatnje*, Sakrament bolesničkog pomazanja, Split, CUS, 2002., 144 str.

Jedno od temeljnih ljudskih iskustava jest patnja, bol. Rijetko tko je pošteđen tog iskustva, nerijetko i iskušenja. Vjerojatno se svaki čovjek pita o podrijetlu i značenju, smislu ljudske patnje i boli. Mnogi su se u svojim razmišljanjima bavili tim pitanjem, ne samo patnik i pravednik Job. Uzročnost, krivnja, odgovornost za patnju i u patnji, duboka su i zahtjevna pitanja koja traže odgovor. Od općenitih razmišljanja i rasprava, ljudi su od davnina shvaćali da je važnije učiniti nešto za onoga koji trpi. Tako

nam je i poznat aksiom: Sedare dolorem opus divinum est — Ublažiti bol božansko je djelo. Dok je bol u dosegu medicine, patnja i trpljenje traže svjetlo i pomoć, osmišljenje u područjima vjere. Potvrde o istinitosti toga obilne su u Evanđelju. Christus Medicus, Krist liječnik i duše i tijela, nije mogao zaobići ljudsku patnju: svojim sućutnim pogledom i snagom božanskog izlječenja ušao je i ulazi u život svakog patnika. Stoga je moguće govoriti i o Evanđelju trpljenja. Očekuje se da blagovjesnici Evanđelja trpljenja, oni kojima je u Crkvi povjerenja služba sakramenata, po uzoru na Učitelja, na milosrdnog Samarijanca, budu osjetljivi na tuđe patnje, sposobni za sebedarje kao najbolji lijek ljudskoj boli i trpljenju.

Suvremeni je čovjek doskočio mnogim bolestima, ali je sam, duhovno onemoćao, postao neotporan, neiskusano u susretu sa svakom bolešću, pogotovo s onom koja dovodi u pitanje njegov daljnji redoviti tijek života ili sam život, dovodeći ga u susret s temeljnim pitanjima o smislu života, patnje, načina i dostojanstva umiranja i same smrti kao kraja ili prijelaza u novi, viši red postojanja. To su redovita, svakidašnja iskustva, ali bez potrebne refleksije i molitve nad njima ona ostaju bez ploda za ljudsko dozrijevanje. Rijetko je tko kadar, racionalno i emocionalno, ući u ta stanja, biti oslonac trpećem i umirućem, biti mu uistinu bližnji, vjeran i nazočan prijatelj u tim časovima. Nije da zahtjevi nisu veliki i teški, ali su ljudski i normalni. U apostolskoj pobudnici *Spasonosno trpljenje* (1984.) Ivan Pavao II. nije se ustručavao napisati: »Ljudska patnja potiče na sućut, potiče i poštovanje te na svoj način zastrašuje. U njoj se doista krije veličina naročitog misterija« (br. 4). Djelitelji Kristovih misterija, otajstava vjere, ne mogu pobjeći od te stvarnosti.

Poznati i priznati autor obdario nas je novim djelom u kojem nam svraća pozornost i obogaćuje saznanja, intelektualna i emocionalna, glede vječnog pita-

nja ljudske patnje i vječnog traženja odgovara. Govori nam što o tome možemo naći u Svetom pismu, Starog i Novog zavjeta, u praksi Crkve — od njezinih početaka pa do današnjih dana. A to se ponajbolje očituje u liturgijskoj brizi Crkve koja je vjerna uputi apostola Jakova: »Boluje li tko među vama? Neka dozove starješine Crkve! Oni neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje, pa će molitva vjere spasiti nemoćnika; Gospodin će ga podići, i, ako je sagriješio, oprost će mu se« (Jak 5, 13–15). Taj svetopisamski tekst, dakako, ima posebno mjesto i obradu u ovoj knjizi, a upotpunjuje se povijesnim prikazom razvoja sakramenta, s odgovarajućim citatima, sve do novog crkvenog Zakonika i Katekizma. Temeljno pastoralno–liturgijsko djelo Crkve na tom je području *Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne* (1973.). Obrednik ima svoj uvod »Apostolska konstitucija o sakramentu bolesničkog pomazanja« pape Pavla VI., »Prethodne napomene« i brojne usputne primjedbe i upute. Nakon bogatog tridesetogodišnjeg pastoralnog iskustva bilo bi vrijeme da se uvedu neke nove molitve koje bi bile prikladnije s obzirom na dob i zdravstveno stanje i očekivanje bolesnika. Od općeg i zajedničkog podjeljivanja sakramenta bolesničkog pomazanja svakome tko se nađe u blizini, pod izgovorom da smo svi mi bolesni i u smrtnoj opasnosti, valjalo bi razlikovati one koji su uistinu bolesni, koji trpe od toga stanja. Zasebna su skupina oni koji bi se mogli naći u rizičnoj situaciji, primjerice prije neke operacije, a nisu u neposrednoj životnoj opasnosti. Sa svom obzirnošću i pažnjom drukčiji bi obred trebao biti onaj u kojem se nekoga preporučuje na njegovu putu iz ovoga života u onostrani. Tu svakako ne bi bila prikladna molitva da ozdravi dušom i *tijelom*, da mu se povрати *potpuno zdravlje iznutra i izvana*, da se *oporavi za prijašnje dužnosti*. A kad je bolesnik već bez svijesti i sam ne sudjeluje u obredu, premda je to vrlo upitno, više bi trebalo misliti na nje-

govu okolinu. Nove zahtjeve postavljaju okolnosti da se taj dio pastorala sve više odvija u različitim zdravstvenim ustanovama, a manje kod kuće, u obitelji. Zahtjev Drugog vatikanskog sabora na koji autor upućuje nažalost nije imao odgovarajući odjek u obnovljenom redu sakramenta bolesničkog pomazanja.

Knjigom »Otajstvo supatnje« autor daje prvo zaokruženo i cjelovito djelo o sakramentu bolesničkog pomazanja na hrvatskom jeziku. Usput nagovještuje cijeli niz djela o sakramentima. Već i u samoj posveti očitava se i sadržaj i duh koji prožima izlaganje, kojim je djelo pisano: »Posvećeno svima koji s ljubavlju trpe s Kristom kao i onima koji o njima brinu, te s posebnom zahvalnošću Hrvatskom katoličkom liječničkom društvu — podružnici Split«. Zahvaljujući maru autora, svatko koga zanima, ili bi ga trebalo zanimati po poslanju vjere ili profesije, zdravstvene i pastoralno-duhovne, sada može naći na jednom mjestu solidno teoretski obradenu temu — s obiljem odgovarajuće literature i praktički s konkretnim savjetima i uputama što i kako činiti u danom času bolesti, umiranja i smrti. Autoru dugujemo zahvalnost za darovanu knjigu, a čitateljima preporučujemo to vrijedno djelo.

Valentin POZAIĆ

Marijan OBLAK, *Karizme, crkveni pokreti, laici, Split, Verbum, 2003., 170 str.*

Ova knjiga je znak vremena. Za njezin prikaz nije potrebno koristiti nekakvu specijalnu terminologiju, naprotiv, treba je što jednostavnije predstaviti i omogućiti da bude dostupna što većem broju čitatelja, kako klerika tako i laika. Autor ove knjige progovara o vrlo važnim stvarima i zato je ona kao jedan orijentir u današnjem svijetu duhovnih gibanja. Jednostavno, vrijeme je takvo da su pred svijetom veliki izazovi i strampuvice, a Bog svojoj Crkvi daje pomoć i odgovor na sve te poteškoće.

Prvi dio knjige govori o tome što su karizme. U Starom zavjetu se uglavnom rijetko spominje taj pojam *karizma*, ali on obiluje karizmatским osobama. Uz mnoge druge, dominantno mjesto pripada svakako Mojsiju. Novi zavjet govori mnogo o karizmama, napose u pavlovskim spisima. Ali to je još uvijek stanje samo ljudskog tepanja o Duhu Svetome, koji se ne može iscrpiti. Karizme treba primiti sa zahvalnošću i utjehom, spominje LG, 12. Karizme i talenti nisu jedno te isto. Talenti su darovi naravi, a karizme su nadnaravni darovi. Oni nisu u suprotnosti, nego se nadopunjuju, i često sami talenti, jer su nesavršeni, vapiju za karizmama kako bi se nesavršen čovjek nadopunjavao i kvalitetnije davao na služenje.

Život karizmi u pravom smislu riječi počinje s rađanjem Crkve, na Pedeseticu. I odmah se na početku pokazalo, a što vrijedi i danas, da je život karizmi proces. Kroz primljenu karizmu i njeno sazrijevanje usavršava se i ljudski čimbenik. Ubrzo se pokazalo da se ne smije trnuti ono što je od Duha Božjega, a siguran je put molitveno-asketski život i sud Crkve o određenoj karizmi. Stoga su odgovorni u Crkvi dužni upoznavati se s karizmama kako bi mogli o njoj dati zdrav sud, a i sami se njima otvoriti.

Dalje se govori o tome što su to crkveni pokreti. I u prilog tim pokretima donosi se Papin govor uoči blagdana Duhova (1998.). »Danas, svima vama koji ste se okupili ovdje na Trgu Sv. Petra i svim kršćanima, želim doviknuti: otvorite se rado darovima Duha Svetoga! Primite sa zahvalnošću i poslušnošću karizme koje Duh ne prestaje obilno dijeliti! Ne zaboravite da je svaka karizma dana na opće dobro, to jest na dobrobit cijele Crkve!« Dalje u knjizi slijedi da crkveni pokreti nisu »revolucija«, nego predstavljaju određenu »evoluciju«. Nemoguće je da Bog ovaj svijet ostavi bespomoćnim. Svijet u kojem je sve zaogrnuto svjetonazorom New Agea, svijet koji je prožet najrazličitijim sektama, sve